

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

DECEMBER
1953

ONDER REDACTIE VAN:
H. DE JONG

26e JAARGANG
N° 12

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: MAJELLAPARK 61, UTRECHT
Gironummer 575520 ten name van de Vereeniging „OUD-UTRECHT”

EXCURSIE CENTRAAL MUSEUM.

Het bestuur van de vereniging „Oud-Utrecht” wekt de leden op deel te nemen aan een excursie naar het Centraal Museum te Utrecht en wel speciaal naar de stedelijke afdeling.

Deze excursie wordt gehouden op *Vrijdag 18 December 's avonds 8 uur*.

De directie van het Centraal Museum, mej. dr M. Elisabeth Houtzager hoopt de rondleiding te verzorgen.

Het bedrag van f 0.60 per persoon, dat voor deze excursie verschuldigd is, kan op 18 December bij de entree worden voldaan.

Namens het bestuur:

Ir J. D. M. BARDET, voorzitter.

Mr N. B. TEN BOKKEL HUIINNINK, secretaris.

TEN DERDEN MALE: DE RODE DEUR TEN DOM TE UTRECHT

Toen ik enige jaren geleden over het in den titel genoemde onderwerp schreef, heb ik verzuimd de aandacht te vestigen op den leenbrief van bisschop Frederik van Baden voor Johan graaf van Egmond van 30 September 1497, waarbij de graaf de dagelijkse heerlijkheden Zuilen en Westbroek ontvangt. Het opmerkelijke van deze acte is, dat zij de enige van de in de bewaard gebleven bisschoppelijke leenboeken geregistreerde of in protocolvorm opgetekende acten is, welke de Rode Deur vermelden. De weinige, door mij vroeger gegeven voorbeelden waren ontleend aan op andere plaatsen aangetroffen stukken.

Nu had de leenhandeling van 1497 een voorgeschiedenis. In Maart van het jaar 1485 had Alienora van Borssele, die na den dood van haar broeder heer Frank van Borssele, den laatsten

echtgenoot van Jacoba van Beieren, vrouwe van Zuilen geworden was (15 Maart 1471), de dagelijkse heerlijkheden Zuilen en Westbroek verkocht aan Johan heer van Egmond, heer van Baer enz.¹⁾ Zij was oud en ziekelijk en niet in staat om zich in persoon naar de residentie van den leenheer, bisschop David van Bourgondië, te begeven, teneinde het leenrechtelijke transport te verrichten, waarna heer Johan beleend zou moeten worden. Er vond daarom een opdracht aan het Sticht „overmits eenen coep voir Onse (van bisschop David) ende Ons Gestichts leenmanne” plaats (aan de Rode Deur ten Dom?) ten gunste van den verkrijger. Bij deze handeling was de bisschop-leenheer niet tegenwoordig. Kort daarop verzocht heer Johan aan bisschop David om als leenheer over het transport te willen staan en hem met de leengoederen te willen belenen. Dit werd hem 22 Maart 1485 door den leenheer geweigerd, „overmits sonderlinge merckelicke saken, van bloets wegen nae bewant”.

Welke kunnen die redenen geweest zijn? De woorden „van bloets wegen nae bewant” zouden er op kunnen wijzen, dat bisschop David, die als zoon van Filips den Goede een achterneef van Jacoba van Beieren was, van mening is geweest, dat hij als behorende tot den verwantenkring der Borsselels in de transactie had moeten worden gekend en niet uitsluitend als leenheer in de aangelegenheid betrokken was.

Een gevolg van de aan heer Johan geweigerde belening is geweest, dat den 12den November 1485, na Alienora's overlijden, haar kleinzoon Jaspar, heer tot Culemborg, ten Weerde, tot Borssele, tot Hoogstraten enz., met Zuilen en Westbroek beleend kon worden en diens leenvolgers en rechtverkrijgenden achtereenvolgens de lenen ontvingen, laatstelijk Lamorael prins van Ligne in 1618.

Na de regeringsaanvaarding door Frederik van Baden, die bisschop David was opgevolgd, verzocht en verkreeg graaf Johan de belening met de dagelijkse heerlijkheden Zuilen en Westbroek. Voor graaf Johan werd hulde en eed gedaan 30 September 1497 door zijn gevolmachtigde Mr. Andries van Hergen, die vòòr het plaatsgrijpen der belening aan den leenheer een acte vertoonde, waarin verklaard werd, dat enigen tijd tevoren graaf Johan zich met zes leenmannen vervoegd had „voir Unsen Doem t Utrycht ther plaitzen, die men noempt die Rode Doer”, en aldaar getuigd had, dat hij, niettegenstaande hem de vorige bisschop de belening geweigerd had, bereid was de leengoederen te ontvangen en te doen al, wat hij behoorde te doen.

Hier blijkt uit, dat de leenheer bij een handeling aan de Rode Deur niet aanwezig behoefde te zijn. Het verzoeken aan de Rode

1) Destijds nog niet tot graaf verheven.

Deur droeg het karakter van een ter officiëler plaatse voor leenmannen afgelegde bereidheidsverklaring om al datgene te doen, waartoe hij tegenover den leenheer verplicht was. Het eigenlijke verzoek aan den leenheer zelf, de leensverheffing, diende nog te volgen. De handeling voor de Rode deur had in *dit* geval niets te maken met een open huis van het Sticht, want het slot te Zuilen maakte van de leengoederen in kwestie geen deel uit.²⁾

Na graaf Johan zijn diens leenvolgers en rechtverkrijgenden achtereenvolgens beleend. In 1617 verwierf Jr. Adam van Lockhorst de heerlijkheden na koop.

De acte moge hier in haar geheel volgen.

1497 September 30.

Wy Frederick etc. maken kondt allen luyden. Alsoe Wy clairlicken in Unses voirvaders bisschop Davidts zaliger gedachten registre ende leenboecke bevynden die wailgeboren Unse lieve neven her Johan greve toe Egmont, her tot Bair etc., stadtholdergenerail der lande Hollant, Zelant ende Friesland, gecomen is, versoickende, biddende ende begerende van Unsen voirvader voirs. als leenhere, dair over the staen, synen consent dair to the doen ende hem belenen wolde sulcke gherichte, tynsen ende thienden van Zulen ende van Westbroick myt allen horen toebehoren, die Alienora van Borsselen, vrouw van Sant Mertensdijck etc., zaliger gedachten van Unsen Gestichte te lene houdende, hebbende ende gebruyckende was ende Unsen neven voirs. overmits enen coip voir Unses Gestichts leenmannen opgedragen ende overgegeven hadde, so sy selve overmits syecten ende crancheiden voir Unsen voirvader voirs. op de tijt nyet comen moichte, des Unse voirvader voirs. omme sekere merckelicke saecken, van bloits wegen nae bewant, die gherichten, tynsen ende thienden myt allen horen toebehoren als voirs. Unsen neven voirs. die the belenen weygeringe dede, ende oick nyet over the staen Alienora voirs. die uuthgaen ende opdragen soude, als Unses voirvaders

2) De handeling voor de Rode Deur vertoont hier gelijkenis met de in het Stichtse leenrecht bekende „*ringroering*“: „Item als die leenheere den man weygeringe doit sijn leen te verlien, soe sal die man koemen mit twee of drie leenmannen ende gesynnen des heren tot sijnre woenstat en staen dair mit enen openen buedel, ende hebben bereyt die heergewaede, overboedich wesende den heere te doen all dat hy sculdich is te doen, ende rueren den ryng van der poerten, is die heere niet tegenwoerdich. Ende dan mach die man gaen ewech, ende nemen des brief onder de vorgeruerder mannen segell, ende doen dat selfs t evdens jair weder ende noch dairnae over een jair weder, tot drie reysen toe“ (Mr. S. Muller Fz. Het zoogenaamde leenrecht der St. Paulus-abdij te Utrecht, Verslagen en Med. „Oud-Vaderlandsch Recht“, 1881, II, blz. 63, punt 6).

voirs. registre ende leenboeck dit alle clairlicken innehouden; Is dair nae Unse neve voirs. myt sekeren Unses Gestychts leenmannen, alse Johan van Zulen van Nathewysch, Gotschalck van Wyndsem, Gheryt van Rijn Zouwenz., Henrick van Baecx, Henrick van Alendorp ende Alpher Ruysch, voir Unsen Doem t Utrycht ther plaitzen, die men noempt die Roede Doer, gecomen, hemluyden alse Unses Gestychts leenmannen t kennen ghevende ende protesterende Unse voirvader hem in der beleninge weigeringe als voirs. gedaen hadde ende dien nyettegenstaende gelijkewael die the untfangen ende anders dien geboirlicke the doene overbodich was, als sy dat clairlicken in horen segelen ende brieven getuget hebben, die Uns huden by Unses neven voirs. diene Meister Andries van Hergen getoent sijn ende dat als voirs. geschiet the wesen clairlicken innehouden; Nae welcken die selve Meister Andries Uns een procuratorium overgegeven hefft, daerinne hy van Unsen neven voirs. mechtich ghemaict is, die gherichten, tynsen ende thienden myt allen horen toebehoren van Uns tot Unses neven voirs. behoiff ende in synen name the untfangen ende Uns dairaff huldinge ende ede, gelick Unses Gestychts leenmanne schuldich sijn, the doene, begerende Wy hem die in namen Unses neven voirs. believeen wolden; Ende als Wy dan des Unsen neven nyet waill gebuerlicke weygeringe doen kunnen, hebben Wy den voirs. Meister Andries in namen Unses neven voirs. die gherichten, tynsen ende thienden van Zulen ende van Westbroick myt allen horen toebehoren verliet ende beleent, verlyen ende belenen myt desen Unsen brieve, the houden van Uns ende Unsen Gestichte in allen manieren als Alienora voirs. die the houden plach ende alse men Unses Gestychts leen myt rechte schuldich is the houden; Ende die behoirlicke huldinge ende ede hyer tho staende hefft Meister Andries voirs. in name Unses neven voirs. aen Unsen handen gedaen, behoudelicken Uns, Unsen Gestychte ende malick sijns rechts.

Hyer waren over ende aen her Johan van Zulen van Nyevelt, ridder, Johan Olgers., Unse manne, ende meer gueder luede ghe-noich.

In oirkonde s brieffs besegelt myt Unsen segel.

Gegeven in Unsen sloite tot Duersteden in t jaer Unses Heren duysent vierhundert soeven ende tnegentich opten lesten dach in Septembri.

A. Johanna Maris

Rijksarchief Utrecht, leenboek van
bisschop Frederik van Baden, ge-
merkt B, Nedersticht, fol. XV.

WAS ER OMSTREEKS 600 REEDS EEN BISDOM UTRECHT?

Dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord, heb ik trachten aan te tonen in een tot dusver niet verschenen artikel. Het uitstel van publicatie heeft een zeker nuttig gevolg gehad, want sedert kwam mij een werk in handen dat een grote versterking van mijn argumenten bleek te bevatten. Waar nu de kern van de zaak zeer eenvoudig is, zou ik die gaarne even in volledig uitgedrukt staat aan de lezers van het Maandblad ter beoordeling willen voorleggen.

Men heeft altijd aangenomen, dat Willibrord de eerste bisschop van Utrecht was, vanaf 695. Hij bouwde een cathedraal. Vóór hem was er blijkens mededeling van Bonifatius (die over het verleden kleinerend spreekt) een „kerkje”, dat door de Friezen was verwoest. Aan dat kerkje waren echter reeds immuniteitsbrieven verleend door frankische vorsten vanaf ca 600.

Zulke brieven nu werden (in de kerkelijke sfeer) alleen gegeven aan bisdommen (cathedralen) en kloosters. Dit is volstrekt waar. Vóór mij ligt, achterin „L'immunité franque” van M. Kroell, een ongetwijfeld als zo volledig mogelijk bedoelde lijst van immuniteitsbrieven, lopend van 635 tot 839. Het zijn er 223. Voorzover het niet onmiddellijk bleek, heb ik mij overtuigd, dat ze zonder uitzondering bestemd waren voor bisdommen of kloosters. Een klooster kan ca 600 te Utrecht niet bestaan hebben. Dus was de plaats middelpunt van een bisdom!

Aan de vele deskundige lezers van het Maandblad verzoek ik dringend, hun eventuele bezwaren tegen dit betoog kenbaar te maken.

J. PRAKKEN

KLOK EN KLEPEL?

In het Septembernummer van dit Maandblad komt een bijdrage voor van de heer G. A. Evers getiteld: „Levende folklore in de hoofdsteden van Sticht en Oversticht.”

Daarin worden enkele opmerkingen gemaakt die niet overeenstemmen met de waarheid.

De heer Evers weegt de betekenis van de boeken van de heren Heuvel en Van Dockum af tegen dat van ondergetekende en hij concludeert dat „Levende folklore” telkens aan de geschiedenis van de klok en de klepel herinnert. De beschrijving van nog in ere zijnde gebruiken kwam pas tot stand na persoonlijke contrôle ter plaatse en niet — zoals de heer Evers veronderstelt — aan de studeertafel. Natuurlijk is ook afgegaan op mededelingen van ter zake kundigen

(zulks in samenwerking met het Centraal Bureau voor Nederlandse Volkskunde). De heer Evers zelf steunt bij zijn opmerkingen over Zwolle op mededelingen van de heer J. Geesink, gemeente-archivaris!

Wij blijven bij onze bewering dat van een speciale Sint Maartensviering (zoals de Zaanstreek en Groningen die kennen) in Utrecht geen sprake meer is.

Het nagooien van bruid en bruidegom met water moge te Utrecht niet algemeen verbreid zijn, het komt toch nog voor. Schrijver dezes zag het in 1950 en 1951.

Volgens de heer Evers vond en vindt geen Sint Maartensmarkt plaats te Zwolle. Op blz. 211 van het Reisboek van Overijssel (1950) staat onder Folklore: „St. Maartensmarkt, 2e Vrijdag in November, ook wel genoemd Ganzemarkt of Huwelijksmarkt”. Wie heeft gelijk?

De heer Evers is de eerste die mijn boek een „Baedeker” noemt — ondergetekende heeft zeer beslist niet een dergelijk „handboek” willen schrijven. De recensent put zijn beweringen alle uit boeken die vòòr de tweede wereldoorlog verschenen, ondergetekende ging tot de bron ter plaatse. Voor de fouten waarop gewezen is in deze „recensie” mijn dank.

Jammer is het alleen dat er voor de arbeid aan en de uitvoering van dit boek geen woord kon overschieten. Juist de heer Evers zou beter dan wie ook kunnen begrijpen wat er voor nodig is geweest om „Levende folklore” te kunnen schrijven.

Met een variant op het door de heer Evers gebruikte spreekwoord zeggen wij: „het zijn niet alle recensenten die welversneden pennen dragen.”

J. H. KRUIZINGA

NASCHRIFT: SOESTSTAPEL

Dit oude grenspunt kan van nog cardinaler betekenis zijn dan wij reeds dachten. De grens tussen de marken Hees en Soest moet hier dichtbij begonnen zijn en dit maakt een andere naamsafleiding van Furs mogelijk, n.l. van het in 777 genoemde woud **Fornhese**. De heer Moerman oppert de mogelijkheid dat dit het „Hezer-föhren-bos” geweest is, maar betwijfelt toch of hier in 777 reeds pijnbomen gegroeid kunnen hebben. De naam Pijnenburg is zeker van later datum.

M. R.

KLEINE MEDEDELINGEN

Het Utrechts Landschap. Twee bestuursleden van de vereniging „Oud-Utrecht” mochten onlangs deelnemen aan een excursie van de stichting „Het Utrechts Landschap” naar Rhenen.

Deze stichting heeft niet lang geleden de zogenaamde Laarserberg kunnen aankopen. De Laarserberg is gelegen bij

Rhenen en wel tussen de Rijksweg en de Cuneraweg. Het terrein bestaat uit 25 ha bouwland en 32 ha bos. Naar dit natuurmonument met zijn prachtige uitzichten over de Gelderse Vallei ging de excursie. Het Utrechts Landschap heeft door de aankoop van de Laarserberg vaste voet gekregen op de Grebbeberg.

Aan het jaarverslag van de stichting ontlenuw wij, de volgende mededelingen over het bezit der stichting.

Dadelijk na de oprichting van het Utrechts Landschap op 27 Maart 1927 werd het Lockhorster bos (9 ha) aangekocht, spoedig gevolgd door Over-Holland (25 ha) en de Ridderoordse bossen (165 ha). In 1936 werden de Maartensdijkse bossen (67 ha) verkregen, gevolgd door een schenking van 85 ha, achter Rustenhove gelegen, door de heer en mevrouw Lugt-Klever, waardoor een aaneengesloten reservaat van 152 ha veilig werd gesteld.

In 1941 kon de stichting het buitengoed Hoog Beek en Royen (11 ha) tegen de halve taxatiewaarde overnemen. Na de oorlog werden „de Zodde“ (23 ha) en het Bosje van Robertson (28 ha), beiden gelegen in het polderland ten zuiden van de Loosdrechtse plassen aangekocht en in het jubileumjaar Vijverbos (22 ha) onder Harmelen.

Thans heeft de stichting ongeveer 440 ha in eigendom. In beheer zijn nu nog de Leusderheide, de Oude Kamp en Wulperhorst.

De Soester Molens. „Onlangs verdween in de Kerkstraat het onderstuk van een honderd jaar oude molen en de slopershand maakte daarmede een einde aan het bestaan en de historie van een molen en gelijktijdig werd hiermede de laatste van vier Soester molens gesloopt.“

Aldus lezen wij in de „Soester Courant“, welke verder weet te melden: „In 1640 reeds had Soest drie molens, zoals een plakkaat der staten van Utrecht vermeldt. Het was de molen „De Windhond“, welke zich bevond op de Soester Eng, terwijl in het Veen en in de Birk zich eveneens een molen bevond.

Over „De Windhond“, die op het kruispunt Molenweg-Molenstraat stond, vermeldt de geschiedenis niet het bouwjaar. Wel is bekend, dat de molen in 1640 reeds bestond (in hout uitgevoerd) en in 1737 door een stenen bouwsel werd vervangen.

Een der bekendste molenaars was de heer Willem Smits, wiens naam in onze gemeente is vereeuwigd op een grafzerk in de Oude Kerk. In deze kerk kan men namelijk een zerk vinden, waarop drie windhonden zijn afgebeeld en daaronder het opschrift: Willem Smits, molenaar

van Soest, 1789. Waarschijnlijk is hij eigenaar van de molen geworden op het tijdstip, dat de molen door een stenen bouw werd vervangen.

Van „De Windhond“ is bekend, dat deze op 26 October 1682 bezoek kreeg van de gemalin van Prins Willem III, de stichter van het Paleis Soestdijk. Deze engelse koningsdochter beklom met de secretaris van de Prins, Constantijn Huygens, de hoge molen, om door zijn „verrekijker de clock van Uytrecht te sien“.

Op 12 Augustus 1911 bezocht Koningin Wilhelmina met de driejarige Prinses Juliana deze molen.

In 1806 was „De Windhond“ de enige molen van Soest en dit gebouw heeft de twee andere molens overleefd. Hij maalde, volgens een officieel verslag, in dat jaar 200 zakken tarwe, 2600 zakken rogge en 250 zakken boekweit, waarbij het maalloon vier stuivers per zak bedroeg“.

Nadat de „Soester Courant“ heeft geconstateerd, dat van de molens in het Veen en in de Birk weinig historische gegevens bekend zijn, deelt zij mede, dat de vierde molen, „De Vlijt“, in 1852 werd gebouwd in opdracht van E. P. Schoppenhauer, een gewezen onderofficier in het Westindische leger.

„Het ging hem blijkbaar niet voor de wind, want kort daarna werd hij brieven-gaarder.

De wieken van deze molen zijn niet zo oud geworden als de molen zelf. In de twintig jaren werd de bovenbouw van deze molen afgebroken en diende het dak van het stenen onderstuk als uitkijk“.

De restanten van deze molen zijn nu gesloopt.

Kasteel Zuylen. De oudheidkundige vereniging „Fléhite“ te Amersfoort maakte in September met een flink gezelschap een excursie naar het slot Zuylen. Op uitnodiging van haar amersfoortse zusterorganisatie heeft een bestuurslid van de vereniging „Oud-Utrecht“ aan deze excursie deelgenomen.

Het is naar aanleiding daarvan, dat de leden van „Oud-Utrecht“ attent gemaakt worden op de mogelijkheid om het kasteel te bezoeken. Hoewel men op Zuylen niet over gebrek aan belangstelling te klagen heeft gehad, is het toch de vraag of de Utrechtse het zich wel vol-

doende bewust zijn, dat er in en aan dit kasteel zoveel moois te zien is.

Voor de leden van „Oud-Utrecht”, die in de veronderstelling leven, dat de vereniging wel eens een excursie naar het slot Zuylen zal ondernemen, zij medege- deeld dat het bestuur dit niet van plan is. Het kasteel ligt dicht bij de stad; men kan het gemakkelijk op eigen ge- legenheid bezoeken, vooral waar het voor iedereen toegankelijk is.

Hoe oud is Schoonoord? De buitenplaats Schoonoord te Doorn, in haar tegen- woordige gedaante nog maar een restant van wat eenmaal een fraaie behuizing was, blijkt een oude historie te hebben.

De heer E. J. Demoeed vertelt ervan in „Doornse Courant De Kaap”:

„Hoewel ik mij het ontstaan aanvan- kelijk ingedacht had uit het begin der 18e eeuw, toen de trek van stedelijke magistraten naar 't platteland begon, geloof ik dat het bezit nog ouder is.

Zo ontdekte ik onlangs in het archief van het aartsbisdom Utrecht een akte van 21 Mei 1348, betreffende een geschil tussen de proost van Maarsbergen en een zekere Everard van Scoenorde, over het afmaaien van heide. Deze heer Evert van Schoonoord, die blijkens de akte in

of nabij Tuil woonde, had zonder toe- stemming van de maarsbergse proost, heide gemaaid van gronden, toebehoren- de aan de maarsberger abdi.

Waar nu bekend is dat Tuil in het al- gemeen het zuidoostelijk deel van de ge- meente Doorn uitmaakte, daar zult u zich kunnen voorstellen, dat heer Evert inderdaad zich kon noemen „van Schoon- oord”, doch dat daarmee ook wel vast staat, dat het goed — zijn bezit — waar- naar hij zich noemde, inderdaad bestond.

Schoonoord moet dus een vrij en allo- diaal goed zijn geweest, dat niet tot de omringende goederen van het Domka- pittel behoorde. Van Schoonoord is ver- der niets meer bekend, en het heeft trou- wens als een bouwhoeve verder weinig betekenis gehad”.

De heer Demoeed vertelt daarna, dat een nieuw tijdperk voor Schoonoord aan- breekt als Jan van Muyden, voormalig bewindvoerder van de Ver. Oost-Indische Compagnie, eigenaar wordt van de gron- den. Hij laat de buitenplaats optrekken in 1732. En daarmee begint een historie van uitbreiding van gronden en huis, later van verbouwing, afbraak en ver- kaveling tot aan deze tijd.

BOEKAANKONDIGING

Dr L. Jansen en drs S. C. van Diest: **Beknopte geschiedenis van Muiden.** (geen uitgever? prijs f 2,85).

Hoewel dit boekje ons niet ter beoor- deling werd toegezonden en Muiden reeds lang niet meer tot het stichtse gebied behoort willen wij het toch warm in de aandacht van onze lezers aanbe- velen. De staatkundige en economische geschiedenis van het 1000-jarige stadje wordt, met talrijke illustraties, op voor- beeldige wijze in 150 blz. behandeld, en wij zouden dit werkje haast aan organi- satoren van dergelijke 1000- (en minder-) jarige herdenkingsfeesten ter navolging willen voorhouden, ware het niet dat er toch ook enkele bedenkingen zijn te maken.

Misschien ook ten gevolge van de mogelijkheid, dat de uitgave door de plaatselijke industrie is gesteund, valt de nadruk wel wat sterk op de economie.

Toch zou de belangstellende in plaatse- lijke oudheden zo gaarne wat **topografi- sche** bijzonderheden hebben aangetrof- fen. Over het uiterst merkwaardige kerk- gebouw wordt weinig meegedeeld. Ook over de beroemde Wijj-steen, waarin o.a. P. Cz. Hooft wordt ingewijd als baljuw van Gooiland en drost van Muiden had zeker het schilderij van deze (oud-ger- maanse?) plechtigheid, in het raadhuis aanwezig, vermeld en liefst ook gerepro- duceerd mogen zijn.

Terugkerende naar de stichtse tijd willen wij alleen nog opmerken dat iets vermeld had kunnen zijn over de vis- rechten op het Uitermeer (later Naarder- meer) en over de mogelijkheid dat Lud- ger reeds in de 8e eeuw kerken te Mui- den en Muiderberg (toen Werinon ge- noemd) heeft gesticht.

Desondanks willen we dit gelegenheids- geschrift toch onze lof allerminst ont- houden!

M. R.